

Mikszáth Kálmán: Mire jó a kártya?

1877

A jámbor olvasó ezerfélével gondol, midőn tárcám címét olvassa: azt hiszi, hogy a *chronique scandaleuse* miriád történeteit fogom szaporítani ismét eggyel, feltárva valamely játéklarlang titkait, vagy valami könnyed novellette-tárgynak agyamra leülepedett iszapját rakom itt össze, egyszóval gondolni fog akármit, de már arra százezer piasztert teszek egy kopek ellen, hogy az igazat ki nem találja, miszerint ezen cím alatt tiszta száraz tudományt fogok mérni hívőknek és hitetleneknek, mégpedig a tudományok legnehezebbikét - *doktori tudományt*.

Nagyon sajnálom, hogy már utána vagyunk az akadémiai választásoknak, s így nem részesülhetek kellő méltánylatban, de azért mégsem fogom elhallgatni tapasztalataimat, mert azt tartom, hogy az igazi tudomány olyan, mint a verem: minél többet veszünk el belőle, annál nagyobb. Nos, én tehát elveszem tudományom ezen részét magamtól és megosztom önökkel.

Ösmerték önök azt a hosszú, magas fiatalembert, aki örökké ott mászkált nappal a Korona utcának nevezett szűk sikátorban, hol a kirakatok csecsebecsés kalaphalmazza mögött virító női arcok mosolyognak, este pedig ott ült a Korona-kávéház hátsó szobájában, hol már elkezdődött St. Simon nyolcadik korszaka, mely hivatva lesz folytonosan kiegyengetni azon különbséget, mely a vagyonosság arányai közt mutatkozik?

De nem ez itt a fődolog, hanem az, ha ösmerték-e fiatal barátomat, X képviselőt, kit én néhány szóval kívánok jellemezni. Neve sokat fordult elő az országgyűlési abszensek jegyzékében, báli táncrendeken és lejárt váltókon.

Ha még hozzáteszem, hogy ezenkívül szenvedélyes kártyás is volt, azt hiszem eleget mondtam. Annyit mindenesetre, amennyire szükségem van, hogy magamat e nagyfontosságú tudományos experimentum fejtegetése alkalmával megértessem.

X képviselőnek van egy testvérbátyja, akinek doktorság a mestersége. Okos, szerény, tudományos ember, minélfogva nincs egyetlen páciense sem. Nagy sátoros ünnepeken pénzért szokott magának bérelni egy-egy beteg embert, akin kedvét töltheti.

Hát történt, hogy egy hétköznap, midőn éppen doktor barátomnál ültem, egyszerre belépett a szakácsnéja, torkaszakadtából kiáltva a nagy ritkaságot, hogy egy beteg ember, egy valóságos páciens jő.

A doktor szemei felragyogtak s rohant az ajtóhoz az érkező elé. X képviselő volt, a testvéröccse.

-Hát te hol a pokolba jársz itt? - kiáltá kellemetlenül meglepetve.

A szegény Laci (mert Laci a keresztnéve X úrnak) szokatlan gyenge hangon válaszolt:

-Beteg vagyok, Dezső. Hideglelésben kínlódom már két hét óta. Minden doktori tudomány megtört rajtam; az életeszenciától, hánytatótól kezdve lefelé, az otkolonig gyógyítottak már mindennel, végig ittam a Török József patikáját, megjártam Handler Mórtól kezdve lefelé minden valamire való doktort, most, hogy nem használt semmi, idejöttem hozzád, hogy hátha elsül néha a kapanyél is - hátha te gyógyítasz meg.

E nem hízelgő szavakra Dezső mosolyogva kérdé:

-Aztán hol, mitől kaptad a hideglelést?

-Hja, barátom, ez státus-titok: de neked mégis csak elmondom. Nemmel szavaztam a múltkori törvényjavaslatra, a miniszterelnök, amint a végzetes nem-et kimondtam, merőn, irtózatosan rám nézett. Oh, milyen tekintet volt az! Egyszerre elkezdtem remegni tőle s azóta folytonosan a hideg lel.

-Elég. Tehát ijedségtől kaptad e betegséget. Nos, én ki foglak gyógyítani, annyival is inkább, mert itt Nyúl barátom is átkozott hideglelésben szenved...

Én protestálni akartam, hogy tudtommal olyan egészséges vagyok, mint a makk, de Dezső egy jelentőségteljes hunyorítással hallgatásra intett.

-Mikor szokott rád jönni a hidegláz?

-Úgy öt óra tájban.

-Éppen, mint Nyúl barátunkra - felelte Dezső s engem egy ablakmélyedésbe intett. Ott aztán elmondta suttogva, hogy egy sajátságos gyógyítási módot akar itt alkalmazni, melytől magam is meg leszek lepetve, csak mindent hagyjak rá.

Hát én rá is hagytam mindent.

-Te Laci - mondja Dezső -, hallottad már azt az esetet, mikor Patay bácsi a csatatéren huszonegyezett.

-Nem én.

-Az nagyon eredeti volt. Egy őrnagy barátjával folyt a játék. Ezer forint volt a tétel. Vágták a németet keményen. Az őrnagy hirtelen lekaszabolt húsz darabot és azt mondta *resto*.

-Teringette! - kiáltá Laci élénk érdeklődéssel.

-Most Pista bátyánkon volt a sor. Nekilátott ő is amúgy debreceniesen, de bizony pech-ben volt, mert amint a huszonegyedik német felé vágott véres kardjával - hogy a kasszát behúzza -, olyan nagyot talált ütni, hogy két cserepár halt meg tőle egyszerre, minélfogva fuccs lett.

Laci jóízűen mosolygott.

-Tudod mit, fiú - mondja Dezső -, egy jó tréfa jutott eszembe, igazi anglius eszme; ti itt Nyúl barátommal körülbelül egy időben estek lázba uzsonna táján. Tegyetek ki tíz-tíz forintot, aztán aki előbb kapitulál, az a vesztes, a másik behúzza a bankot.

-Gilt! Tartom! - kiáltá Laci élénken.

Kezdem sejtetni a Dezső kombinációját s szó nélkül tettem ki tíz forintot a Lacié mellé.

Leültünk egymással szemben, s amint a végzetes óra közelgett, kezdtünk egymással farkasszemet nézni, azaz hogy én csak színleltem az érdeklődést. Laci azonban igazi hősieles elszántsággal nézett a jövő elé, míg a doktor pasziánszot játszott egy kis asztalkán.

Végre láttam, hogy az én ellenfelem sápadni kezd, s arca kékes ónszínbe öltözik.

-Vigyázz magadra - kiáltott közbe Dezső -, mindjárt matt leszel.

-Ne félts engem - felelt Laci dacosan -, ha addig élek is, el nem veszi előlem a bankot.

S ezzel összeszorította emberfeletti erővel a fogait, hogy ne vacogjanak.

Érdekes volt nézni e küzdelmet a betegség ellen. Az arcjáték folyton változott. Halálos izzadság-csöppek gyöngyöztek homlokán, majd a forróság öntötte el bíborszínnel a dúlt arcot, de azért nem engedett, úgy állt ott egyenesen, peckesen a karosszék mellett, mint ahogy Mucius Scaevola állhatott, mikor a máglyára nyújtott keze égett. Nem a húsz forint, de a játék szenvedélye adta neki az erőt hozzá.

Egyszerre megrázkódott, nagyot lélegzett és túl volt minden bajon: arca visszanyerte régi formáját.

-No, Nyúl koma! - kiáltá -, most már fizetsz. Én túl vagyok a krízisen, most rajtad a sor.

A doktor közbevágott nevetve:

-Most rajtad a sor, Laci. Kigyógyultál, mehetsz haza. Többé nem lesz lázad. A húsz forint azonban itt marad; a tizedet visszaadom Nyúlnak, akinek eszeágában sincs a hidegláz, ő csak strohman volt: a másik tíz forintot pedig megtartom magamnak a sikeres receptért.

Mit mondjak még?

Lacinak többé nem volt láza, teljesen kigyógyult, de azóta egészen fumigatív hangon beszél a tudományról, s azt tartja, hogy minden világi bölcsesség a játék logikáján alapszik.

Ez nem áll: annyit azonban én is beösmerek, hogy a játék és a doktori tudomány ikertestvérek. Az első a nyomorultakat, a másik a halottakat szaporítja.